

Sociaal-economische misdaden

Luc Vanneste en Dirk Van der Maelen

Nationaal secretaris ABVV-Textiel en SP-volksvertegenwoordiger

De Eden-groep produceert en distribueert kleding. Iedereen kent wel de T-shirts met Walt Disney-figuren. Het management is Oostenrijks. De maatschappelijke zetel ligt in Londen en Parijs. In Thailand werkten tot voor kort rechtstreeks 4.000 mensen voor de multinational. Er werd echter ook met thuiswerkers gewerkt. Daar zouden kinderen bij betrokken geweest zijn. De plaatselijke vakbond kon wat druk op de ketel zetten. Maar uiteindelijk trok de groep zich uit Thailand terug. Een delegatie van het ABVV-textiel werd in december 1996 geconfronteerd met het cynisme van dat soort werkgevers. Enkele maanden voordien waren de laatste 345 mensen in de steek gelaten. Ze kregen niet eens hun loonachterstallen uitbetaald, laat staan een opzegvergoeding. Ze kampeerden op een terrein voor het ministerie van tewerkstelling. De managers waren immers naar het buitenland verdwenen. De mensen hadden geen dak meer boven het hoofd. Van een werkloosheidsuitkering was natuurlijk geen sprake. Ze hoopten dat de regering nog iets voor hen kon doen. Die vaardigde een internationaal arrestatiebevel uit, maar dat leverde niets op. De Eden-groep zit tegenwoordig in Bangladesh, waar de lonen nog lager zijn dan in Thailand.

Dat soort sociaal-economische misdaden worden in de derde wereld dagelijks gepleegd. Buitenlanders laten mensen produceren in omstandigheden die mensonwaardig zijn. Of is het geen misdaad wanneer in Indië eigenaars van diamantbedrijven hun arbeiders blind laten worden? Is het geen misdaad wanneer syndicale leiders doodgeschoten of in de gevangenis geworpen worden? Is het geen misdaad wanneer tapijten ingevoerd en verkocht worden die door kinderen

van 5 à 6 zes jaar geknoopt werden? De Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) schat dat wereldwijd 55 miljoen kinderen in erbarmelijke omstandigheden werken. In zo'n 70 ontwikkelingslanden ligt het inkomensniveau vandaag lager dan in de jaren zestig of zeventig. In 1994 werden in 17 landen 582 vakbondsleden vermoord en zo'n 4300 militanten werden omwille van hun syndicaal engagement opgesloten.

Het is niet zo gebruikelijk buitenlanders die sociale normen overtreden in strafrechtelijke termen aan te spreken. Er wordt veel meer gegoed met de concurrentiekracht, met economische noodwendigheden. Een Belg die in Thailand kleine jongetjes seksueel misbruikt, kan tegenwoordig op basis van de Belgische wetgeving veroordeeld worden. Gelukkig maar. Maar waarom zou iemand die kinderen in een slavenbestaan houdt ongestraft blijven? Deze simpele idee heeft geleid tot het wetsvoorstel over de *'Extraterritoriale toepassing van sommige strafbepalingen met bet oog op de bescherming van fundamentele sociale rechten'*. Het sluit uitdrukkelijk aan bij de universele strafbaarstelling in de wet over de bestrijding van mensenhandel en kinderpornografie. Het probeert ook een aantal mogelijkheden in de huidige wetgeving uit te breiden.

Voorgesteld wordt dat individuele personen die in het buitenland een inbreuk plegen op bepaalde sociale rechten, in België kunnen vervolgd worden. Het gaat dan over de rechten die overeenkomen met de vijf basisnormen in de IAO-conventies: verbod op dwangarbeid, syndicale vrijheid, recht van organisatie en collectief overleg, verbod op discriminatie inzake tewerkstelling en verloning en verbod op kindarbeid. Het misdrijf hoeft dus niet in België gepleegd te

worden. De persoon die vervolgd wordt, moet ook niet de Belgische nationaliteit hebben. Maar hij moet wel in ons land aangetroffen worden. Op die manier wordt geprobeerd enkele fundamentele sociale rechten op een universele manier te handhaven. Het is niet nodig dat het misdrijf strafbaar gesteld wordt in het land waar het gepleegd is. Maar indien er in dat land wel vervolgd wordt, vervalt de extraterritorialiteit. Heel belangrijk is ook dat het wetsvoorstel rekening houdt met de specifieke situatie in het buitenland. Zo wordt de leeftijd om van kinderarbeid te spreken afhankelijk gemaakt van de wetgeving in het betrokken land.

Eerlijke internationale handel

Misschien onmiddellijk duidelijk stellen dat het ontwerp bescheiden pretenties heeft. Het is niet de bedoeling de discussie over een eerlijke internationale handel een totaal nieuwe wending te geven. Precies daarom wordt aangesloten bij de IAO-conventies. Zij worden reeds vrij algemeen als richtlijn gehanteerd. Alleen hebben niet alle landen alle conventies geratificeerd. En de IAO heeft ook onvoldoende middelen om waar ze wel gelden, af te dwingen dat ze effectief worden toegepast. Het universaliteitsbeginsel, zeker als het ook in andere landen zou ingevoerd worden, kan een bijkomend middel worden. Het maakt bijvoorbeeld de discussie over *sociale clausules* en een *'Code of good conduct'* helemaal niet overbodig. Het voegt er een dimensie aan toe: de sociale clausule probeert een regeling in te voeren op het niveau van de staten, de gedragscode wil dat doen op het niveau van de bedrijven, de extraterritoriale strafbepaling zou individuen voor hun verantwoordelijkheid kunnen plaatsen.

Verder is het vooral de bedoeling de discussie over een eerlijke internationale handel niet te laten stilvallen. Eind '96 werd de eerste conferentie van de Wereldhandelsorganisatie (WHO) georganiseerd. Het had een gelegenheid kunnen zijn om toch een ernstige vooruitgang te boeken inzake de sociale normen voor de internationale handel. België is daar voorstander van. Enkel wie over diplomatiek talent beschikt, zal van een ernstige vooruitgang gewagen. Er wordt eindelijk op een officieel niveau over die sociale dimensie ge-

praat. En de samenwerking tussen de WHO en de Internationale Arbeidsorganisatie is uiteindelijk officieel. Maar daarmee is de kous af. Niet verwonderlijk dat de idee van sociale clausules hier en daar al definitief begraven wordt. Ook op andere terreinen gaat men slechts heel langzaam vooruit. Zo is er recent tussen de Europese organisaties van textielwerkgevers en -werknemers een gedragscode afgesproken. Werkgevers engageren zich om een aantal minimale regels te respecteren. Ongetwijfeld is die overeenkomst een belangrijke stap. Maar tegelijk blijft het engagement en vooral de sanctie bij overtreding zeer vaag. En ondertussen blijven miljoenen kinderen wroeten, blijven mensen onder dwang werken, worden nog steeds op grote schaal vakbondsmensen vermoord of in de gevangenis opgesloten. Ook het wetsvoorstel Van der Maelen zal dat niet stoppen. Als het ooit gestemd wordt, zal de wet naar alle waarschijnlijkheid niet eens zoveel toepassing vinden. Het zwakke punt is immers dat werken met onderaannemers er niet door gaat. En Westerse werkgevers houden zich persoonlijk meestal ver van de meest schrijnende uitbuiting. Zij laten het over aan onderaannemers en wassen hun eigen handen in onschuld. Maar zelfs afgezien daarvan, kan het gewoon niet de bedoeling zijn om op grote schaal rechtszaken in te spannen. Er zullen hoogstens - in heel flagrante gevallen - voorbeeldprocessen komen. Maar op die manier blijft de discussie op gang.

Negatieve spiraal doorbreken

Het komt er niet op aan het wetsvoorstel neer te leggen, om dan zo vlug mogelijk terug te keren tot de orde van de dag. Er moet tegelijk een hernieuwd debat op gang komen, in het parlement maar ook zo ver mogelijk daarbuiten. In de wereld van de NGO's leeft nog altijd groot wantrouwen tegen iedere poging om de internationale handel te beïnvloeden. Heel vlug wordt het spook van het protectionisme gezien. Heel vaak vertrouwt men erop dat de economische ontwikkeling wel vanzelf de nodige sociale vooruitgang zal realiseren. Dat merkwaardige geloof in de automatische goede afloop van de vrije markt, wordt tegengesproken door de realiteit. Op het ogenblik dat er op sociaal vlak enige stappen

voortuit gezet worden, vertrekt de economie naar een ander land. Kijk maar naar het voorbeeld van de Eden-groep. Het is een eindeloze spiraal naar het laagste punt, met de laagste lonen en de laagste sociale bescherming. Het gaat er inderdaad om die spiraal te doorbreken. Het gaat er niet om de eigen economie te beschermen. Want wie het op die manier denkt te halen, zal bedro-

gen uitkomen. De beste bescherming van de eigen economie is integendeel de ontwikkeling van een leefbare economie in de derde wereld, met eigen markten en eigen koopkracht. Maar om zover te komen moet de internationale economie aan morele maatstaven onderworpen worden. En het kan daarbij helpen dat wie over de schreef gaat ook door de wet vervolgd wordt.

TriAngel en Centrum voor Politieke Vernieuwing presenteren

Zondag 5 oktober

Vlaamse-Waalse Kaai in Antwerpen

dag van de democratie

van 11 tot 23u doorlopend:
Techno-cyberhall, brunch, maatschappelijke beurs, muziek, fotografie, film, jongerenparlement, cartoons, amusement, politiek debat

Humo presenteert:
Bindend referendum invoeren, ja/nee?

De Morgen presenteert:
Opkomstplicht afschaffen, ja/nee?

De Standaard presenteert:
Justitie, meer geld of meer visie?
Stefaan De Clerck versus Marc Verwilghen

Politiek Cabaret
met Geert Hoste en Tom Lanoye

met o.a. Dirk Achten, Bert Anciaux, Siegfried Bracke, Norbert De Batselier, Yves Desmet, Theo Rombouts, Johan Van Hecke, Xavier Verboven, Guy Verhofstadt, Mieke Vogels

Organisatie: TriAngel en Centrum voor Politieke Vernieuwing
i.s.m. de partners van Het Stenjaal (Agalev, SP, VU, hun jongerenorganisatie), ABVV, ACW en Wit

Kaarten: 100 Bef (vv), 150 Bef (add). Te koop bij **FNAC** of Samenleving en Politiek (Bert Azare, tel.: 02/552.02.00)
D-Dag infolijn: 02/502.82.14
Keep yourself updated: <http://dEEday.sesuadra.org>
met de steun van de Koning Boudewijnstichting

DeMorgen **HUMO** **De Standaard**

LANO
CARPETS

icarus

SESUAD'RA
INTERCONNECTED CREATIVITY

Vormgeving Griffo-Gent. Foto: Judith Verweien